

GÖZLEM VE GÖRÜŞLER**MİLLİYETÇİ KAMPTAN
BİR AVRUPA BİRLİĞİ GÜZELLEMESESİ
YILDIRIM KOÇ'A CEVAP**

Sungur SAVRAN*

Toplum ve Hekim'in "Sosyal Güvenlik" konusu üzerinde odaklaştığı Mart-Nisan sayısında tuhaf bir yazı yayınlandı. (Koç 2005a) Tuhaflik şurada: bu yazının yazarı, eski Türk-İş başkan danışmanı, halen Yol-İş sendikası eğitim dairesi başkanı Yıldırım Koç, Avrupa Birliği'ne karşı sınıf temellerinde değil, milliyetçi temellerde, Türkiye'nin "milli çıkarları" temelinde muhalefet etmesiyle tanınmış bir yazar. Ama Avrupa Birliği'nde sosyal güvenlik konusunu ele aldığı yazısı, AB ülkelerini işçi sınıfı için bir cennet gibi gösteriyor! Yazının ana teması "Avrupa işçi sınıfının hayatından memnun" olması. Değme liberal AB hayranı, AB'ye işçi sınıfı açısından bu kadar büyük bir güzelleme yazamazdı!

Bu paradoksun çözümü Koç'un yazıyı yazış amacı düşünülünce ortaya çıkıyor. Yazının amacı, Avrupa işçi sınıfını Türkiye işçi sınıfının gözünde kötülemektir. Avrupa'nın işçi sınıfının hayatından memnun olmasının temelinde bu sınıfın Avrupa'nın emperyalist sömürsünden pay alması yatmaktadır. Koç açıkça söylemiyor, ama sonuç açıktır: bu işçi sınıfı da emperyalist sistemin bir parçasıdır. Türkiye gibi mazlum ülkelerin işçi sınıfının düşmanıdır. Anlatılmak istenen bu. Tabii bunu savunmak için AB ülkelerini sosyal güvenlik açısından da, başka bakımlardan da göklere çıkarmak zorundasınız.

Kendine "ulusalci" adını takan ve soldan yalın biçimde milliyetçilik yapan akımın tamamı AB'yi Türkiye'nin "milli çıkarları"na aykırı göstermekte yarışıyorlar. Koç ise, son zamanlarda buna ek olarak Türkiye işçi sınıfının "milli çıkarları"nın AB üyeliği ile çeliştiğini anlatmaya soyunuyor. "İşçi sınıfının milli çıkarları olur mu?" sorusunu soranlar olabilir. Bu soru Koç'a yöneltilmeli. Bu satırların yazarı Türkiye'nin AB üyeliğinin de, Avrupa Birliği'nin kendisinin de baştan beri karşısında olmuş ve bunun nedenlerini her türlü araçla Türkiye işçi sınıfına ve emekçilerine anlatmaya çabalamıştır (**Örneğin İşçi Mücadelesi, 2000; Savran, 2005a; Savran 2005b**). Ama bizim AB'ye karşı olmamızın gerekçeleri, doğrudan doğruya bu toprakların işçi, emekçi ve ezilenlerinin çıkarlarıyla ilgilidir. Türkiye'nin hakim sınıflarının ihtiyaçları temelinde tanımlanmış bir takım "milli çıkarlar" ile değil. Koç'un bu yazısında ve son dönemde yayınlanan bir kitabında (**Koç, 2005b**) milliyetçi tezlere yaptığı katkı ise, uluslararası işçi sınıfını dilim dilim milli parçalara bölerek, Türkiye'nin "milli" işçi sınıfının çıkarlarıyla AB'nin "milli" işçi sınıfının çıkarlarının karşıt olduğunu kanıtlamaya çalışmaktır. Yani Koç en olmayacak alanda, proletaryanın çıkarları alanında milliyetçilik yapıyor. Bir bakıma, "Bütün ülkelerin işçileri, birleşin!" şiarını "Bütün ülkelerin işçileri, birbirinizin boğazına sarılın!" şiarı ile ikame ediyor.

Aşağıda Koç'un yazısında bu tezini temellendirmek için kullandığı bütün ana kanıtların çürük olduğunu göstermeye çalışacağız. Ancak daha baştan bir konuyu açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Koç, Avrupa işçi sınıfının sömürüye ortak olduğu iddiasını, "sermayenin Avrupası"

*Arştırmacı, Yazar

ile Türkiye’de bazı sol çevrelerin AB’yi savunmak için öne sürdüğü “emeğin Avrupası”nın sonuçta aynı şey olduğunu kanıtlamak için kullanıyor. Biz “emeğin Avrupası” şiarının gerek AB içinde, gerekse Türkiye’de reformist, düzene uyarlanmış bir solun ve onun paralelinde hareket eden sendika bürokrasisinin, bazı bakımlardan şu andaki politikadan farklı olmakla birlikte, AB’nin yönelişinin esasını koruyan yaklaşımını ifade ettiği kanaatindeyiz. Koç ise “emeğin Avrupası” şiarının bütün yükünü bir toplumsal sınıf olarak AB işçi sınıfının tamamının omuzlarına yıkıyor. Başka biçimde ifade edersek, Koç için “emeğin Avrupası” doğrultusunun içinin boşluğunun nedeni **toplumsal** iken, bizim açımızdan bunun temelinde **politik** faktörler yatmaktadır. Bu farklılık, aşağıda görüleceği gibi günümüz Avrupa’sında sınıf ilişkilerini ve mücadelelerini kavrama ve yorumlama tarzlarının farklılığıyla bire bir ilişki içindedir. Ama “emeğin Avrupası” konusu, kendi içinde uzun bir tartışmayı gerektirdiğinden bu yazıda spesifik olarak ele alınmayacaktır.

“Semayenin Avrupası”, “Emeğin Avrupası”...Yıldırım Koç’un Avrupası

Koç’un görünürde başka bir konuyla ilgili olarak yazılmış olan, ama gerçekte AB proletaryasının emperyalist sömürünün ortağı olduğunu kanıtlamaya çalışan yazısında ileri sürdüğü tezleri bütün yalınlığıyla tespit etmeliyiz ki, tartışmanın doğru bir zeminde yapılmasını sağlayalım.

Koç’un Avrupa proletaryasının konumu hakkında görüşleri beş ana tez halinde özetlenebilir:

1. AB ülkelerindeki işçi sınıfı tam anlamıyla bir cennette yaşamaktadır. Karnı tok, sırtı pektir, hayatından pek az şikayeti vardır.
2. Bunun temelinde, bu işçi sınıfının Avrupa sermayesinin emperyalist sömürsünden pay alması vardır.
3. Günümüzde neo-liberalizm ve “küreselleşme” döneminde bile bu durum devam etmektedir. Çünkü “küreselleşme” emperyalist sömürüyü arttırmıştır.
4. Avrupa proletaryasının geçmişte elde ettiği haklarda kendi mücadelelerinin rolü pek azdır. Bunlar, bazı ikincil faktörlerin yanı sıra, esas olarak emperyalist sömürden işçi sınıfına verilen paydır.
5. Avrupa işçi sınıfı bu durumun gayet iyi bilincindedir ve kendi emperyalist burjuvazisini desteklemektedir.

Koç, işçi sınıfı saflarında mücadele edenler için muazzam önemli bir sorunu, tanınmaz hale getirmiştir. 19. yüzyılda Britanya dünya pazarına hakim olduğundan beri, ama esas olarak emperyalist çağın tam olarak yerleştiği 20. yüzyılda ve günümüzde, uluslararası işçi sınıfının önünde büyük bir sorun vardır. Dünyanın zengin

emperyalist ülkeler ile onlara tabi yoksul ülkeler arasında bölünmüş olması, uluslararası proletaryanın da bölünmesi yönünde dinamikler yaratmaktadır. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı, gerek sosyo-ekonomik bakımdan daha büyük olanaklara sahip olduğu için, gerekse politik ve ideolojik olarak başka ulusların işçilerinden ve emekçilerinden üstün olduğuna inandırıldığı için, genel olarak bakıldığında, kapitalist düzende daha yumuşak ve daha reformist tarzda karşı karşıya gelmektedir. Sınıfın güçlü siyasal ve sendikal aygıtlarının içinden bir sendika bürokrasisi sivrilmiştir. Ayrıca, emperyalist sömürünün olanaklı kıldığı ekonomik koşullar altında, sınıfın bazı katmanları bir işçi aristokrasisi haline gelmektedir. Ne var ki, emperyalist ülkelerdeki sınıf çelişkileri, sınıflar arasında barışı sağlayan tampon mekanizmalar ortadan kalktığında, yer yer son derece sert biçimde ortaya çıkmaktadır. Öyleyse uluslararası planda emperyalist çağın sınıf mücadelelerinin ana belirleyenlerinden biri, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının bağrında işleyen bu iki dinamik arasındaki çelişkidir, hangi koşullar altında hangisinin baskın çıkacağıdır.

Bu sorun ciddi bir sorundur. Burada işin içine sadece ekonomik sömürü konusunda bir takım afaki tezler değil, aynı zamanda dünya politikasında çeşitli ülke topluluklarının karşılıklı güç ilişkileri, her ülkedeki ideolojik iklim, ulusal, dinsel ve kültürel faktörler, emperyalist burjuvazinin saflarındaki partilerin karşılıklı güç ilişkileri (örneğin faşist ya da neo-faşist partilerin göreceli gücü) ve en önemlisi işçi sınıfı hareketi içindeki (sendikal harekete de yansıyan) politik bölünme içinde devrimcilerle düzen yanlılarının karşılıklı ilişkisi ve göreceli gücü girer. Yani mesele son derece karmaşıktır. Yıldırım Koç yalınkat ekonomist bir yaklaşımla, karmaşık bir sorunu basitleştiriyor. Bir bütünün parçalarının karşılıklı ilişkilerini tahlil alanına dahil eden diyalektik yöntem yerine içi boş kategorilerle çalışıyor. Üstelik bunları Marksizmin kategorilerini, içinde geliştirildikleri teorik bütüne tümüyle aykırı düşen bir yöntemle karikatür haline getirerek yapıyor. Ve sonunda emperyalist ülkelerin işçi sınıfının bağrında yaşanan çelişkileri el çabukluğuyla ortadan kaldırarak bu sınıfı emperyalist düzenin ayrılmaz bir parçası haline getiriyor. Bunun sonucunda elde ettiği de, o ülkelerin proletaryasının bağrından sildiği çelişkiyi, bir kama gibi, emperyalist ülke işçileriyle yoksul ülke işçilerinin arasına bir çelişki olarak sokmak. Milliyetçi operasyon tamamlanmıştır!

Şimdi yukarıdaki tezlerin her birinin hem olgusal olarak, hem de teorik akıl yürütme bakımından nasıl çürük olduğunu görelim.

Avrupa cenneti, Avrupa cehennemi

Bu satırların yazarı, Avrupa ülkeleri hakkında yaratılan efsaneler konusunda sağ ve sol liberalizmin temsilcilerine karşı çok polemik yapmıştır. Ama Koç gibi, yazarlık ve danışmanlık mesaisinin önemli bir bölümünü AB’ye karşı mücadele etmeye hasretmiş bir yazar karşısında aynı şeyi yapma zorunluluğu gerçekten paradoksal bir durum arz ediyor.

Bu yazının sınırları içinde AB ülkelerinin işçi sınıfı için bir cennet olmadığını kanıtlamaya girişmenin gereği yok. Ekonomik, politik, kültürel, ulusal ve etnik alanlarda Avrupa toplumlarının ne kadar ağır sömürü, baskı, ezme ve tahakküm biçimleri içerdiği, birçok kaynaktan kolayca izlenebilecek bir şeydir. Biz sadece Yıldırım Koç'un *Toplum ve Hekim* makalesinde Avrupa işçi sınıfının cennette yaşadığına dair ileri sürdüğü kanıtlara ilişkin yöntemsel bir-iki noktaya değinelim.

Her şeyden önce, Koç, "Avrupa işçi sınıfının çok büyük bölümü[nün] hayatından memnun" (s. 105)' olduğunu tipik yüzeysel ampirist bir tavırla AB kurumlarının yaptığı anketlerle kanıtlamak istiyor. Bu tür anketlerin aslında pek az şey ifade ettiğini en iyi Türkiye'de biz biliriz. Sadece birkaç ay önce yayınlanan anketler Türkiye insanlarının da hayatlarından memnun olduğunu ortaya koymuş ve gazetelerde şaka konusu dahi olmuştu! Sorun, bir sosyal bilim yöntemi olarak bu tür anketlerin ciddiye alınmasıdır. Marksizmin kategorilerini serbest biçimde kullanan Koç, iş koskoca bir toplumsal sınıfın içinde yaşadığı düzenden memnun olup olmadığına gelince, kanıt olarak, sınıfın mücadelelerini bütünüyle unutarak, soruların formüle edilmiş tarzıyla dahi manipülasyona açık bir anketi gösteriyor. Ama asıl önemlisi bu da değildir. Asıl önemlisi, toplumsal hiyerarşinin altında yer alan bir sınıfın belirli bir tarih kesitinde çok çeşitli nedenlerle içinde yaşadığı düzenden memnun olması, o sınıfın sömürden pay aldığı göstermez. Sadece düzenin o zaman kesitinin sınırları içinde o sınıfa ekonomik olarak onu yatıştırabilecek bir şeyler verebildiğini, politik ve ideolojik olarak da kontrolünde tutabildiğini gösterir. Tarihte böyle durumlar sık sık görülür. Aşağıda göreceğimiz gibi, Avrupa işçi sınıfı da, zaman zaman düzenle bir sorunu yok gibi görünse de, zaman zaman pratiğiyle düzene tam anlamıyla isyan etmiştir.

Koç'un Avrupa işçi sınıfının "çok büyük bölümü"nden söz ettiğini yukarıda gördük. Peki geri kalan "çok küçük bölüm" kimlerden oluşuyor? Acaba AB'nin artık neredeyse yapısal hale gelmiş (ve istatistik yöntemlerle gizlenmeye çalışıldığı halde) %10 dolayında olan işsizlik oranlarını etinde kemiğinde hisseden işçiler olmasın? Koç'un Avrupa cennetini yaratmak için ne kadar kestirme yöntemlere başvurduğunun en iyi örneklerinden biri, AB ülkelerindeki işsizliği Türkiye'den az olduğu gerekçesiyle önemsizleştirmeye çalışmasıdır (s. 105). Türkiye ne zamandan beri işsizlik konusunda, haydi iş dünyasının moda terimiyle söyleyelim, bir "benchmark" ülke olmuştur ki? Koç'un Avrupa'da işsizliğin önemini azaltmak için sunduğu ikinci gerekçe ise işsizlik sigortası. Acaba Hartz IV diye bir şeyi hiç mi duymadı Koç? AB'de burjuvazinin işsizlik sigortasını tırpanlamak için ciddi bir taarruz içinde olduğunu hiç mi biliyor?

Mutlu olmayan o "çok küçük bölüm" içinde acaba göçmen işçiler de olmasın? Bu soru bir başka soruyu davet ediyor. Türkiye'de milliyetçiler Avrupa işçi sınıfı denildiğinde hep beyaz tenli, sarışın, açık renk gözlü insanlar hayal ediyorlar. Oysa bırakın tipik bir Avrupa

fabrikasına girmeyi, Avrupa'nın herhangi bir metropolünde, sabah saat altıda metroya girip, uykusuz, yorgun işine gitmekte olan insanlara bakan herhangi biri, Avrupa işçi sınıfının çoktan çokuluslu bir sınıf haline gelmiş olduğunu anlardı. Göçmen işçilerin çeşitli ülkelerdeki oranı elbette değişiyor, ama ikinci, üçüncü kuşakları da dahil edince bunların ne kadar önemli olduğu ortaya çıkıyor. Bu toplulukların Avrupa toplumunda ırkçılıktan ekonomik yoksunluğa kadar çok ağır sorunlar yaşadığını sağır sultan bile duydu. Evet, bu insanlar geride bıraktıkları vatandaşlarına bakarak kendilerini şanslı addedebilir ve hatta Koç'un "mutlu çoğunluğunun" içinde dahi yer alıyor olabilir. Ama bu, emperyalist ülke işçi sınıflarının bağrında yer alan çelişkinin yer değiştirerek işçi sınıfının bu göçmen bileşeninin içinde yeniden üretilmesi anlamına gelir. Geldikleri ülkelerin işçileriyle karşılaştırıldıklarında durumları iyi olan bu insanlar, içinde yaşadıkları toplumda bir yoksulluk, aşağılanma, ezilme yumağı ile iç içe yaşamaktadır. Bu eğilimlerin hangisinin ağır basacağı, doğrudan doğruya somut koşullara bağlıdır. Bu sorunu da kolaycı biçimde katlayıp bir kenara koyamazsınız. Koyarsanız, ne mi olur? 2005 sonbaharında Fransa "cit "lerinin (varoşlarının) bir cehenneme dönmesini anlama şansınızı yitirmiş olursunuz! Gerçek dünyanın bu kadar önemli bir olgusunu anlamanıza fırsat vermeyen teoriye de teori denmez!

Koç'un Avrupa işçi sınıfını kavrayışı aynen Le Pen'inki gibidir. Fransa'nın neo-faşisti Le Pen de, başka ülkelerdeki yol arkadaşları da, Avrupa işçi sınıfı deyince beyazları düşünüyor. Bu ortaklıkta şaşırarak bir şey yok. Sol milliyetçiler nasıl Türkiye faşistleriyle aynı siyasi programı savunuyorsa, Avrupa'daki neo-faşistlerle de dünyayı benzer biçimde görüyor.

İşçi sınıfı emperyalist sömürden pay alıyor mu?

Koç, Avrupa işçi sınıfının emperyalist sömürden pay aldığı ileri sürerken, gerçek hayatta varolan bazı eğilimleri tek-yanlı ve diyalektik olmayan bir yöntemle ele alıyor ve sonunda tanınmaz hale getiriyor. Emperyalist çağın başından itibaren (hatta yukarıda belirttiğimiz gibi 19. yüzyıldan beri) emperyalist ülkelerin burjuvazisinin kendi proletaryasına gerek ekonomik bakımdan, gerekse haklar bakımından ciddi tavizler verdiği açıktır. Ama bunun sonucu olarak ortaya çıkan görece yüksek ücretlerin, işçi haklarının, sendikal hakların ve sosyal hizmetlerin kaynağının "emperyalist sömürden pay" olarak nitelenmesi mümkün değildir.

Bunun çeşitli nedenleri var. Bunları sırayla ele alacağız. Ama önce Yıldırım Koç'un bu iddiasını ekonomik düzeyde teorik açıdan ve ampirik olarak (yani olgulara dayanarak) nasıl desteklediğini görelim. Koç'un bu temellendirmeyi yapabilmesi için (1) emperyalist sömürü mekanizmalarını ortaya koyması, (2) Avrupa işçi sınıfının yararlandığı görece olarak yüksek ücret düzeyinin ve sosyal hizmetlerin kendi ürettiği toplam değerden kaynaklanmadığını kanıtlaması ve (3) bu kazanımlarla emperyalist sömürü mekanizmaları arasında somut bir ilişki olduğunu göstermesi gerekir. Aksi

takdirde, "Avrupa işçisi sömürüden pay alıyor" önermesi, bilimsellikten uzak, tümüyle izlenimlere dayalı bir önerme olmaktan öteye geçemeyecektir.

Koç'un bu konuda ileri sürdüğü tek tez, bir numaralı kalemde ele alınan konuda, yani emperyalizmin sömürü mekanizmaları konusundadır. Ona göre, AB tekeli sermayesinin az gelişmiş ülkeleri sömürerek elde ettiği kar, "kendü ülkelerinde el koydukları artık-değerden daha da önemli"dir. Buna karşı hemen akla gelen soru şudur: ne biliyorsunuz? Ölçtünüz mü? Kapitalist sistemde, burjuvazi hiç kuşku yok artı-değerden başka sömürü mekanizmalarından yararlanabilir. Ama sistemin kapitalist olması, sistemin merkezinde artı-değer sömürüsünün yattığı anlamına gelir. Şimdi Koç kalkmış, toplamı artı-değerden daha önemli bir dizi başka sömürü mekanizmasının mevcudiyetinden söz ediyor. Bu kadar iddialı bir şey ileri sürmek için, iki niceliğin (artı-değer sömürüsü ve emperyalist sömürü) karşılıklı büyüklüğünün ölçülmesi, bilimsel yöntemin asgari bir gereği değil midir? Bu ölçümün Koç'un kendisi tarafından yapılması elbette gerekmez. Ama hiç olmazsa bir kaynağa referans yapılabilir. Üstelik, ölçümün çok incelikli ve çok kesinlikli olmasını dahi beklemiyoruz. Bunun yönetsel bir sürü güçlüğü olabilir. Ama kabaca bir kestirim dahi yapmadan bu sonuca nasıl ulaşılabilir?

Demek ki, gerçek hayatın yadsınamaz bir gerçekliği olan emperyalist sömürüye bile Koç'un yaklaşımı son derece izlenimci ve yüzeyseldir. Bu durumda, yukarıda saydığımız üç koşuldaki ikinci ve üçüncüsüne dair tatmin edici bir temellendirmeyi beklemek elbette ham hayal olacaktır. Nitekim şu durum açıktır: Koç Avrupa ülkeleri (ya da daha genel olarak emperyalist ülkeler) işçi sınıfının "emperyalist sömürüden pay aldığı" iddiasını ileri sürüyor, ama bunun kanıtlanması için ortaya hiçbir kanıt sürmüyor. Bu konuda Koç'un yazısında tek bir kelime bulmak mümkün değildir.

Koç'un bütün söylediği bir tasım halinde ifade edilebilir: Avrupa işçi sınıfının tuzu kurudur; Avrupa sermayesi emperyalist sömürüden yararlanmaktadır; demek ki Avrupa işçi sınıfı da emperyalist sömürüden pay alıyor. Bunun kuru mantıkta bile yeri yoktur, nerede gerçek hayatın diyalektiğini kavramada! Örneğin, bir yanardağın kenarında kurulu bir kentte, bir dönem boyunca ardı ardına patlamalar olsa, birinin "demek yanardağ patladı" demesi ne kadar anlamlıdır? Yanardağın somut patlamalarla ilişkisi olgular üzerinden araştırılmadan böyle bir görüşün ileri sürülmesinin hiçbir bilimsel değeri yoktur. Çünkü patlamalar terör eylemlerinden ya da kentin yakınında kurulu mühimmat fabrikasında bir dizi kazadan da meydana gelmiş olabilir.

Koç, Avrupa işçi sınıfının ekonomik durumunun görece olarak iyi olmasından otomatikman bu sınıfın emperyalist sömürüden pay aldığı sonucuna sığıyor. Oysa, bu durumun bambaşka açıklamaları mümkündür. Her şeyden önce, hiçbir kanıt gösterilmeden ileri sürülen emperyalist sömürünün bu ülkelerdeki artı-değer üretiminden daha

önemli olduğu tezi bir kenara bırakılınca, şu gerçeği hatırlamak mümkün hale gelir: tarihin her döneminde, hemen hemen her kapitalist ülkede, sermaye birikiminin canlı, büyümenin hızlı olduğu uzun tarih dilimleri (bunlar genellikle 25-30 yıl sürmüştür) yaşandığında, işçi sınıfının ortalama hayat standardı önemli bir yükselme göstermiştir. Bu, sadece emperyalist ülkelerde değil, emperyalizm çağı öncesi kapitalist ülkelerde, hatta daha da çarpıcısı, emperyalizme tabi az gelişmiş kapitalist ülkelerde dahi görülen, neredeyse genel bir yasa karakterini taşıyan bir özelliktir. Bunun da basit bir nedeni vardır: sermaye birikiminin canlı dönemlerinde, görece artı-değer üretimi (yani emek üretkenliğinin artışına dayanan artı-değer üretimi), bir yandan artı-değer oranı artarken, bir yandan da gerçek ücretlerin (ve vergilerdeki artış vb. yoluyla sosyal harcamaların) artmasına olanak tanır. Eğer aynı zamanda işçi sınıfı daha iyi koşullara kavuşmak üzere mücadele ediyorsa (buna birazdan döneceğiz), burjuvazi işçilere kısmi olanaklar ve haklar tanıyarak sınıf mücadelesini yatıştırma lüksüne sahiptir. Bırakın emperyalist ülkeleri, Türkiye işçi sınıfı dahi bu deneyimi 1963-77 yılları arasında yaşamıştır. Kapitalizmin bu kadar evrensel bir yasası varken, Koç'un bundan haberdar bile olmaması şaşırtıcıdır. Avrupa söz konusu olduğunda, İkinci Dünya Savaşı'ndan (daha kesinlikli biçimde söyleyecek olursak 1948'den) 1973-74'e dek, kapitalist dünya ekonomisi çapında gözlenen sürecin bir parçası olarak yaşanan canlı sermaye birikimi, Avrupa'da da işçi sınıfının sosyo-ekonomik alanda çok ciddi kazanımlar elde etmesiyle sonuçlanmıştır. Bunun somut koşullarına daha sonra döneceğiz.

Yıldırım Koç, dikkatini sadece emperyalist sömürü üzerine odaklaştırarak kapitalist üretim tarzının bu dinamiğini bütünüyle görüş alanının dışında bırakıyor. Aslında bu Koç'un Marksist terimlere başvurmakla birlikte milliyetçi bir teori temelinde çalıştığı yeni bir ifadesi. Koç, kapitalist üretim tarzının kendi dinamikleri ve yasaları temelinde geliştiğini yadsıyan, kapitalist ülkelerin esas olarak dış yağma ile geliştiğini ileri süren milliyetçi bir ekonomi teorisi benimsemiş. Bunu açıklıkla ifade etmiyor, ama akıl yürütmesinin her uğraşı bunu açıkça ortaya koyuyor. Yukarıda ele aldığımız genel sorunun dışında, bu yazısının başında Almanya'nın 19. yüzyıldaki gelişmesini hikaye ederken de bu yönümlü açıklıkla ortaya koyuyor. 19. yüzyılın son çeyreğinde muazzam bir sanayileşme yaşayan ve 20. yüzyıl başına gelindiğinde bir sanayi gücü olarak koskoca Britanya'yı geride bırakmış olan Almanya'nın zenginliği, bütünüyle sömürgelerine atfediliyor. (Oysa Almanya geç kapitalistleştiği için pek az ülkeyi sömürgeleştirebilmiş bir güçtür. Yani bu tür bir iddiaya temel olacak son ülkedir.) Koç'a göre kapitalizmin tarihinde emperyalist yağma olmasa gelişme de olmayacak! Bunun bütünüyle yanlış olduğunu sadece belirtelim. Ama bunu yaparken Koç gibi iddiamızı havada bırakmayalım. Kapitalizmin kendi gelişme dinamiklerinin son yüzyılların tarihinde belirleyici olduğunu kavraması için bir kaynak önerelim: Karl Marx'ın *Das Kapital*'i sanırım yeterli ağırlıkta (her iki anlamda da!) bir kaynak olacaktır.

Avrupa proletaryasının sahip olduğu bütün haklar burjuvazi tarafından mı başlandı?

Yıldırım Koç, ekonomi politiğin yanı sıra tarih bilimine de göz kamaştırıcı bir katkı yapıyor. Bilindiği gibi, sınıf mücadelelerinin Fransız devriminden beri Avrupa'nın tarihinin temel belirleyenlerinden biri olduğu, politik yelpazenin sağdan sola değişik noktalarında yer alan bütün tarihçilerin üzerinde hemfikir oldukları ender noktalardan biridir. Bu öylesine doğrudur ki, burjuva ideolojisinin çerçevesi içinden yazan popüler tarih yazarları bile, başta Fransa olmak üzere Avrupa'nın 19. yüzyılı ve 20. yüzyılının ilk yarısını neredeyse Marksist kavramlarla anlatırlar. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu söylem bir ölçüde değişir. Avrupa'da sınıf mücadeleleri tarih yazımının böylesine ortak bir noktası iken, Yıldırım Koç sahneye çıkmakta ve yüksek sesle şunu ilan etmektedir:

'İşçi sınıfının örgütlü mücadelesi sosyal güvenlik alanında büyük adımların atılmasını sağladı' biçimindeki bir değerlendirme, gelişmeleri açıklama açısından son derece yetersizdir. İşçilerin örgütlü gücünün etkisi bulunmaktadı; ancak kapitalizmin emperyalist aşamasına geçilmesiyle birlikte sömürünün kaynağının çeşitlenmesi, sömürü miktarının artması ve ayrıca sosyalizm-komünizm alternatifinin (ülke içinde ve uluslararası düzeyde) kapitalizm için ciddi bir tehdit olarak gündeme gelmesi, sosyal güvenlik alanındaki gelişmelerin açıklanmasında daha önemli etmenler olarak ortaya çıkmaktadır." (s. 103)

Görüyoruz ki, Avrupa işçi sınıfının kapitalizmin şafağından beri vermiş olduğu dev sınıf mücadelelerinin kısmi de olsa, üç kelimeye ("işçilerin örgütlü gücü") sığdırılmış olsa da, bir etkisi olduğu Koç tarafından da teslim ediliyor. Ama yine o "daha önemli" iddiası ile karşı karşıyayız. Koç'a göre emperyalist sömürü bu hakların kazanılmasında "daha önemli" imiş. Aynen emperyalist sömürü mekanizmalarının ülke içindeki artı-değer sömürsünden "daha önemli" olması gibi. Yine aynı soruları soracağız: Ölçtünüz mü? Nasıl biliyorsunuz? Kanıtlarınız nerede? Koç buna kanıt olarak yazısının dörtte birini kaplayan 19. yüzyıl Almanyasını veriyor. Bir de İkinci Dünya savaşı sonu Avrupa'sını. Bunlara birazdan döneceğiz.

Ama önce şu "daha önemli" olduğu ileri sürülen faktörlere kısaca analitik bir ışık tutalım. Koç burada esas olarak iki faktörden söz ediyor: biri emperyalist sömürüdür (bunun çeşitlenmesi ve artması arasında, ele alınan konu bakımından, cümleyi uzatmaya değecek hiçbir önemli fark yoktur), öteki ise sosyalizm-komünizm alternatifi. Önce şu ikinci faktörü aradan çıkaralım. Sosyalizm-komünizm faktörü, "işçi sınıfının örgütlü mücadelesi"nin karşısına konuluyor! Bunda gülünç bir ironiden başka bir şey sezmem mümkün mü? Koç belki komünizm derken Sovyetler Birliği'ni ve onun ayak izinde yürüyen öteki ülkeleri kast ettiğini söyleyecektir. Ama burada da çok ciddi iki sorunla karşı karşıyadır. Bir yandan kendisi komünizmden söz ederken parantez içinde "ülke içinde ve uluslararası düzeyde" demiştir. Yani "ülke içinde"ki komünizm bile işçi mücadelelerinden ayrılıyor. Şimdi sormak gerekiyor: örneğin Fransa ve İtalya'da İkinci Dünya Savaşı sonunda neredeyse iktidarı ele almaya yaklaşan

komünist partiler ne anlamda "işçi sınıfının örgütlü mücadelesi"nden farklı bir faktördür ki ikisini karşı karşıya getiriyorsunuz? Bu faktörün savaştan sonra "sosyal devlet" ideolojik adlandırması çerçevesinde bütün Avrupa'da sosyal güvenlik ve benzeri sosyal hizmetlerin yayılmasında bir etken olmuş olduğunu reddedecek bir tarihçi bulmak mümkün müdür? O zaman "işçi sınıfının örgütlü mücadelesi" demek neden, hem de "son derece" yetersiz oluyor? Bu ne biçim teorik akıl yürütme?

İkincisi, velev ki Koç "ülke içinde" alternatifini atladı ve yine velev ki İkinci Dünya Savaşı sonlarında Avrupa'nın güneyi bütünüyle komünist partilerin hakimiyeti altına düşme tehlikesi yaşamadı. Velev ki, Avrupa'daki sosyal güvenlik sisteminin ve benzeri sosyal hizmetlerin hepsi, Sovyetler Birliği'nin gücünden korkan kapitalistlerin bir savunma önlemi idi. Bunun belirleyici önem taşıyan bir faktör olduğu doğrudur. Ama buradan "işçi sınıfının örgütlü gücü"nü önemsiz olduğu mu çıkar, yoksa önemli olduğu mu? Komünizm milli bir olgu mudur? *Komünist Manifesto* "Bütün ülkelerin işçileri, birleşin!" diye bitmez mi? Sovyetler Birliği'nde ve öteki Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan sosyo-ekonomik düzen uluslararası "işçi sınıfının örgütlü mücadelesi"nin bir ürünü değil midir? Ekim devrimini yapan Bolşevik Partisi İkinci Enternasyonal'in (devrimci kanada mensup) bir üyesi değil miydi? Lenin Ekim devrimini "emperyalist zincirin zayıf halkadan kopması" olarak teorileştirmemiş miydi? Koç ne yaparsa yapsın "sosyalizm-komünizm alternatifi"ni işçi sınıfının örgütlü mücadelesi"nin dışına yerleştiremez. Sovyet düzenini Fransa'ya, Almanya'ya, İtalya'ya dışal saymak ancak işçi sınıfını daha baştan milli temellerde bölmeye yönelen bir bakış açısının ürünü olabilir. Koç, akıl yürütmesinin sonunda Türkiye işçi sınıfı ile Avrupa işçi sınıfı arasına kama sokabilmek için, en baştan Sovyet işçi sınıfı ile Avrupa işçi sınıfı arasında bir çatlak yaratmaya çalışıyor. Yeniden görüyoruz ki, Koç'un sadece ulaştığı sonuçlar değil, teorisi milliyetçidir.

"Sosyalizm-komünizm alternatifi"ni işin içinden çıkarttığımızda geriye emperyalist sömürden pay kalıyor. Demek ki, Avrupa işçi sınıfının hakları esas olarak mücadelelerden değil, emperyalist sömürden önüne atılan kırıntılardan geliyor. Koç, bunu kanıtlamaya gayret göstermiyor. Bir tek Almanya işçi sınıfına Bismarck döneminde ilk sosyal güvenlik hizmetlerinin tepeden verildiğini kanıt olarak gösteriyor. Bismarck döneminde sosyal güvenlik sisteminin büyük ölçüde mücadelelerden bağımsız olarak tepeden düzenlendiği doğrudur. Bismarck, Almanya'da büyük toprak sahipleri, burjuvazi ve gelişmekte olan işçi sınıfı arasında Bonapartist bir denge kurmuş, bütün rejimini buna yaslamıştı. İşçi sınıfına bu tür haklar vermesi de bu politikanın dayanaklarından biriydi. Ama, bu örnek bütün tarihçilerin sık sık vurguladığı gibi bir istisnadır. Koç'un yöntemi, kendisinin kural olduğunu söylediği şeye kanıt olarak, istisna olduğu bilinen bir vakayı tek örnek olarak göstermektir!

Bunu yaparken de Alman işçi sınıfına karşı neredeyse ırkçı bir nefret duyduğunu sezdirmektedir. Uzun bir bölümde döne döne Alman işçi sınıfının sosyalist partilerin

yasaklandığı dönem boyunca ciddi hiçbir mücadele vermediğini, Türkiye işçi sınıfı ile karşıtlığı içinde tekrarlayıp durmaktadır. Daha genel olarak, Avrupa'da sınıf mücadelelerinin tarihi hakkında pek bir bilgisi olmayan, *Toplum ve Hekim*'in sayfalarında Koç'un yazısını okuyan genç bir hekim veya bir tıp öğrencisi, bu kıtada işçi sınıfının son iki yüzyıl boyunca elini kolunu bağlayıp oturduğu ve emperyalist sömürden önüne atılan kırıntılarla yetindiği izlenimini edinebilir. Oysa Avrupa tarihi işçi sınıfının kapitalizmin yarattığı çalışma ve yaşama koşullarına karşı verdiği dev mücadelelerle örülmüştür. Bütün bu mücadeleleri burada hızla saymak bile mümkün değil. Bir tek, bu bakımdan en tipik ülke niteliğini taşıyan Fransa'nın, o da sadece büyük mücadele anlarını hatırlatalım: 1830 devrimi, 1848 devrimi, 1871 Paris Komünü, 1936 Halk Cephesi dönemindeki genel grev, 1943-45 arası Nazi işgaline karşı partizan savaşı sonucunda Fransız Komünist Partisi'nin iktidarın eşğine gelmesi, 1968'de 10 milyon işçinin, Cumhurbaşkanı De Gaulle'ün ülkeden kaçmasına yol açan genel grevi, 1995 Kasım-Aralık aylarının büyük eylemliliği. Avrupa işçi sınıfını ve mücadelelerini küçümsemek ancak başını kuma gömmekle mümkündür.

Neo-liberal "küreselleşme" taarruzu karşısında Avrupa işçi sınıfı

Koç'un ilginç iddialarından biri de Avrupa işçi sınıfının mutluluğunun "küreselleşme" olarak anılan dönemde de sürmekte olduğudur. Koç, bir dizi tablo eşliğinde, AB'de bu dönemde sosyal güvenlik konusunda bir gerileme olmak bir yana, sosyal güvenlik harcamalarında bir artış olduğunu ileri sürmektedir. Biz bu rakamlar üzerinde durmayacağız, çünkü bu istatistiklerin yorumu bizi konumuzun oldukça dışında bir dizi teknik tartışma yapmaya (nüfusun yaşlanması, sağlık harcamalarının pahalılaşması, işsizliğin artışının sosyal güvenlik sistemi üzerindeki yükü vb.) mecbur eder. Sosyal güvenlik rakamlarında biraz artış ya da biraz gerileme olsa da, esas önemli olan bu değildir. Esas önemli olan AB ülkelerinde sosyal güvenliğe yönelik hizmetlerde neden ciddi bir gerileme olmadığıdır. Bu soru sorulduğunda Koç'un çerçevesinin çürüklüğü yeniden ortaya çıkacaktır.

Koç'a göre AB ülkelerinde sosyal güvenlik hizmetlerinde son dönemde dahi bir gerileme olmamasının nedeni şudur: "...emperyalist sömürü yeni küreselleşme koşullarında daha etkili bir biçimde sürdürüldüğünden, işsizlik artsa ve ulusötesi şirketlerin kar gerçekleştirmelerinin bir bölümü başka ülkelere kaydırılsa bile, emperyalist ülke işçi sınıfları sosyal güvenlik kazanımlarından önemli kayıplar yaşamamıştır." (s.106) Önce, bu alıntıdaki bir ifadeyi düzeltmek gerekiyor. Koç, genel olarak "emperyalist ülke işçi sınıfları"nın bir kayba uğramadığını söylüyor, ama verdiği bütün rakamlar AB'nin son genişlemeden önceki 15 üyesine ilişkin rakamlardır. Dolayısıyla, cümlelerin (15 ülke ile sınırlı olduğu bilinerek) "AB ülkeleri işçi sınıfları" biçiminde yazılması gerekirdi. Bu düzeltmenin anlamı birazdan görülecek.

Burada ilginç olan Koç'un AB kurumlarının soğuk resmi istatistiklerini ortaya koyması, ama AB'de günbegün yaşanan somut toplumsal hayata gözlerini bütünüyle

kapatmasıdır. AB ülkelerinde son on yıldır, saçsıcı ile, sosyal demokrati ile bütün hükümetler, işçilerin ve emekçilerin toplumsal kazanımlarını tırpanlamak için taarruza geçmişlerdir. Almanya'da bir önceki Schröder hükümeti sosyal güvenlik alanında işçi haklarına saldırdığı için savaş sonrası Almanya'sında ilk kez solda Sosyal Demokrat Parti'yi tehdit eden bir güç ortaya çıkmıştır. Fransa ve İtalya'da sağ sol bütün iktidarlar, özelleştirme, emeklilik sistemi, işgücü piyasasının esnekliği, iş güvenliği, çalışma süreleri gibi konularda on yıldır işçi sınıfının kazanımlarına cepheden saldırmaktadırlar. Bu saldırıların başarıya ulaşip ulaşmadığı ayrı bir konudur ve buna birazdan döneceğiz. Ama ortada bir gerçeklik vardır: Avrupa burjuvazisi, 1948-1974 arası dönemde yaptığı gibi, işçi sınıfının taleplerini belirli konularda tavizler vererek yürümek yerine, işçi sınıfının eski kazanımlarına saldırmaktadır. Bu saldırının sonucunun ne olacağını elbette zaman gösterecektir. Ama hemen bir ara sonuç saptayalım: Koç'un soğuk istatistikleri 2002 yılında çekilmiş donuk fotoğraf kareleridir. Yaşayan hayatın filmi, yani tarihin canlı dinamiği ise ortaya bambaşka bir tablo koymaktadır. Toplumun geleceği, 2002 yılında varolan statik fotoğrafla değil, yaşayan mücadelelerle anlaşılabilir.

Bir kez bu durum saptanınca, Koç'un AB ülkelerinde sosyal güvenlik harcamalarının neden azalmamış olduğu konusunda söylediklerinin de ne kadar yanlış olduğu ortaya çıkar. Yukarıda gördüğümüz gibi, yazar bunu emperyalist sömürünün "küreselleşme" koşullarında daha etkili bir biçimde sürdürülmesine bağlıyordu. İşte burada Koç'un bütün tezlerinin asid testine geliyoruz. Evet, "küreselleşme" politikaları emperyalist sömürüyü daha etkili hale getirmiştir, ama aynı anda emperyalist sermaye kendi işçi sınıfının kazanımlarına saldırmaya başlamıştır! Burada Koç'un tezi paramparça oluyor: eğer işçi sınıfının emperyalist sömürden pay alması yapısal bir özellik olsa, emperyalist sömürünün arttığı bir dönemde emperyalist burjuvazi neden işçi sınıfını bu paydan mahrum bırakmak için bu kadar büyük bir taarruza geçsin? Durum açıktır: emperyalist burjuvazinin kendi işçi sınıfını yatıştırarak ve hakimiyetini sağlamlaştırmak için canlı sermaye birikimi döneminde (1948-1974) verdiği tavizler, dünya çapında sermaye birikiminin uzun dalgası tersine dönüp de 70'li yılların ortasında bir uzun kriz başladığında burjuvazi için bir yük haline gelmiştir ve burjuvazi bunları tırpanlamak için taarruza geçmiştir. Neo-liberalizm, globalizm ve esnekleşme bu taarruzun stratejisidir. Koç "küreselleşme" denen taarruzdan hiçbir şey anlamamıştır. "Küreselleşme", Koç ve milliyetçi yol arkadaşlarının sandığı gibi, emperyalist ülkelerin az gelişmiş ülkelerin ulusal devletlerine bir taarruzu değildir. Uluslararası burjuvazinin uluslararası işçi sınıfına bir taarruzudur. Bu taarruz içinde de stratejik nokta, AB ülkelerinin işçi sınıfının kazanımlarının sökülüp alınmasıdır, çünkü en güçlü kazanımlar hala Avrupa kıtasındadır.

Nitekim, Koç'un akıl yürütmesinin yanlışlığı ABD örneği hatırlandığında bir kez daha ortaya çıkıyor. Koç'a göre "küreselleşme" diye anılan dönemde emperyalist sömürü artmıştır, AB ülkelerinde sosyal güvenlik

harcamaları bu yüzden gerilememiştir. Peki ABD’de işçi hakları ve kazanımları neden 1980’li yıllardan itibaren çok ciddi bir erozyon içine girmiştir? (Mishel vd., 1997) Herhalde Koç bu dönemde artan emperyalist sömürden ABD emperyalizminin aslan payını aldığını yadsıyacak değildir. O zaman sormak gerekiyor? Neden Reagan döneminden beri ABD işçi sınıfı bir dizi hakkını yitirmiştir de, kıta Avrupa’ında aynı şey olmamıştır? Koç’un kurduğu çerçeve içinde bu soruya verilecek bir cevap yoktur. Oysa bir kez sınıf mücadelesini teorik çerçevenizin merkezine alırsanız, sorunun cevabı son derece basittir: Avrupa işçi sınıfı sendikal ve siyasal alanlarda ABD işçi sınıfından çok daha güçlü olduğu için ve son on yıldır burjuvazinin saldırılarına karşı güçlü bir sınıf mücadelesi yürütmekte olduğu için, Avrupa burjuvazisi işçi sınıfının haklarını sökmek için ABD burjuvazisi kadar başarılı olamamıştır.

Bu yüzden ki, AB ülkeleri bugün emperyalist sistemin “hasta adamı” gibi görünmekte, burjuvazinin bütün akıl hocaları AB burjuvazisine bıktırınca kadar işgücü piyasalarını esnekletmelerinin zorunu olduğunu hatırlatmaktadır. Bu yüzden ki, hem sağ partiler, hem de sosyal demokratlar AB ülkelerinde iktidara geldiklerinde işçi sınıfının haklarına taarruz etmekte, bazı önemli başarılar kazanmakla birlikte, Reagan veya Thatcher gibi kesin bir zafere ulaşamamaktadırlar. Bu yüzden ki, büyük kıta Avrupası ülkelerinin hepsinde (Almanya, Fransa, İtalya) iktidar el yarmakta, her seçimde eski iktidar partisi düşmektedir.

AB ülkelerinde sınıf mücadelesi gözle görülür biçimde yükseliyor. 2000’li yıllarda bir dizi ülkede (başta İtalya, Fransa ve Yunanistan, ardından İspanya, Almanya, Belçika, Britanya, Avusturya vb.) genel grevler ve devasa kitle eylemleri daha önceki dönemde istisna iken kural haline geldi. Biz kendi hesabımıza, emperyalist sistemin zayıf noktalarından birinin AB olduğunu, AB ülkeleri işçi sınıfının kazanımlarını tırpanlayamadıkça emperyalizmin düze çıkamayacağını, bu yüzden de bu ülkelerde sınıf mücadelesinin yükseleceğini, 90’lı yılların ikinci yarısından beri anlatmaya çalışıyoruz. Ne Koç, ne de AB yanlısı liberaller sınıf mücadelelerini ciddiye aldıkları ve “küreselleşme”nin sınıf doğasını kavrayabildikleri için, bu tür olasılıklara kendi çerçevelerinde yer açabilirler.

Avrupa işçi sınıfı kendi burjuvazisini neden destekliyor?

Aslında Koç’un AB işçi sınıfının emperyalist sömürden pay aldığına ilişkin gerçek kanıtı bu sınıfın siyasi bakımdan düzene bağlılığıdır. Koç AB ülkeleri işçi sınıfının burjuva düzenine, hatta emperyalizme destek vermesinin örneklerini sayıyor. Bu örnekleri okuyunca insan kendi kendine şu soruyu sormadan edemiyor: peki emperyalizme tabi az gelişmiş ülkelerin işçi sınıfı normal zamanlarda farklı bir şey mi yapıyor? Örneğin Koç “Avrupa işçi sınıfı üretim araçlarının toplumsal mülkiyete geçirilmesine karşıdır” diyor. Kızmakta haklıdır. Oysa Türkiye işçi sınıfı bütünüyle toplumsal mülkiyetten yanadır! “Avrupa işçi sınıfı kapitalizmi savunmaktadır”

diyor. İçerlemekte haklıdır. Türkiye işçi sınıfı bütünüyle kapitalizmin karşısındadır! “Avrupa işçi sınıfı, Avrupalı sermayedarlara ve...Avrupa hükümetlerine... ‘sosyal ortak’ demektir” diyor. Yerinde haklıdır. Türkiye işçi sınıfı, mesela Türk-İş sayesinde, sermayedarlara ve hükümetlere karşı canla başla sınıf mücadelesi vermektedir!

Koç’u ciddiye çağırıyoruz. Türkiye devletinin ve neredeyse başa geçen her hükümetin politikalarının tasdik mercii gibi çalışan bir işçi konfederasyonunun uzun yıllar başkan danışmanlığını yapmış birinin, işçi hareketinin düzenle bütünleşmesinin emperyalist ülkelere özgü olmadığını birinci elden bilecek kadar deneyimi vardır. İğneyi başkasına batırmadan önce çuvaldızı kendine batırmak gerekir. İçinde yaşadığımız çağda, başta sendikalar olmak üzere, işçi hareketinin kapitalist düzenle bütünleşmişliği bütün ülkelerde burjuvazinin hakimiyetinin paydalarından biridir. Bu bütünleşmişlik devrimci olmayan dönemlerin ana özelliklerinden biri haline gelmiştir. Ama sınıf mücadeleleri yükseldiğinde, hele hele devrimci patlamalar başladığında, ister sendikal, ister politik bütün işçi örgütleri çatır çatır sarsılmaya başlarlar. Bir ilk dönemde eski örgüt yapıları mücadeleleri düzenin kanalları içinde eritme işlevini görebilir. Ama eğer mücadele massedilmek için fazla güçlü ise her örgüt ya gelişmelere ayak uydurur, ya da kitle hareketinin gelişmesi karşısında bir kenara fırlatılır atılır. Bütün bunlardan çıkan sonuç yalındır: işçi sınıfının siyasal ve sendikal alandaki geriliği, düzene ve kendi burjuvazisine destek vermesi, esas olarak toplumsal değil siyasal bir sorundur. Bu siyasal sorunun bazı toplumsal temelleri olabilir. Ama kapitalizm ayakta kaldıkça, burjuvazi ile işçi sınıfı ve öteki emekçi kitleler bir gün mutlaka karşı karşıya gelecektir. Bu tür açık çatışmalar kapitalizmin bütün tarihinde sürekli olarak değil, dönemsel olarak ortaya çıkmıştır. Bu, sınıf mücadelelerinin bir yasasıdır. Normal zamanlarda hakim sınıfın yönetmesi, tabi sınıfın temsilcilerinin de güçlüden yana eğilmesi son derece anlaşılır bir şeydir. Sınıfların gerçek toplumsal konumu ise ancak açık çatışma anlarında çıplak biçimde ortaya çıkar.

Politik sonuçlar

Koç’un kurduğu teorik çerçevenin ulaştığı politik sonuçlar üzerinde birkaç şey söyleyerek bitirelim. Birincisi, AB’yi işçi sınıfı için bir cennet olarak gösteren Koç’un mantıksal olarak ulaşacağı sonuç, AB proletaryasına düzenle bütünleşmesini tavsiye etmekten başka bir şey olamaz. Nitekim o da bunu yapmaktadır. Demin başka bir bağlamda kısaltarak aktardığımız bir alıntıyı, biraz daha tam biçimde görelim: “Avrupa işçi sınıfı, Avrupalı sermayedarlara ve emperyalist politikalar uygulayan Avrupa hükümetlerine, haklı ve doğru olarak, ‘sosyal ortak’ demektir.” (s. 105) Gördüğümüz gibi, Koç Avrupa işçi sınıfının bugün içinde bulunduğu durumu “haklı ve doğru” bulmaktadır! Yani Avrupa işçi sınıfına emperyalist burjuvazisiyle işbirliği önermektedir. Marksist bir terminoloji ile yapılan çalışması sonucunda vardığı birinci sonuç, Avrupa işçilerine sınıf mücadelesinden vazgeçmelerini tavsiye etmektedir! “Marksizmin karikatürü” derken ne kast ettiğimiz burada çıplaktır.

İkincisi, ve madalyonun ters yüzü, Koç'un Türkiye işçi sınıfını Avrupalı sınıf kardeşlerine karşı düşmanlığa davet etmesidir. Eğer Türkiye (ve Türkiye işçi sınıfı) emperyalizm tarafından sömürülüyorsa (ki bu doğrudur) ve eğer Avrupa işçi sınıfı da bu sömürüden sistematik olarak pay alıyorsa (ki bu külliyen yanlıştır), demek ki bu sınıf Türkiye işçi sınıfını sömürmektedir. Öyleyse, Türkiye işçi sınıfının çıkarı, kendisini sömüren kapitalistlerle birlikte, AB'ye karşı Türk ulusal devletinin çıkarlarını savunmaktır, yani milliyetçiliktir. Görüldüğü gibi, milliyetçi teorik çerçevenin politik sonuçları da bütünüyle milliyetçidir. Sınıf mücadelesi böylece Türkiye işçi sınıfının gündeminden de çıkarılmıştır. Koç bu ikinci politik sonucu *Toplum ve Hekim* yazısında çıkarmıyor. Ama uzun bir süredir, 90'lı yılların başlarından bu yana bütün politik faaliyetini bu doğrultuda sürdürdüğü biliniyor.

İşin en ironik yanı, Koç'un teorik çerçevesinin mantıksal olarak Türkiye işçi sınıfı için bu sonucu doğurmaması gerektiğidir. Eğer emperyalist ülkelerin işçi sınıfı sömürge sınıflardan biri ise, az gelişmiş ülke proletaryasının bu sınıfa düşman olmasını anlamak gerekir. Ama Türkiye işçi sınıfının konumu öteki az gelişmiş ülkelerden farklıdır. Türkiye AB'ye üye olma yolunda yürümektedir. İhtimal küçük olsa da, eğer bu gerçekleşirse Türkiye işçi sınıfı da emperyalist AB'nin işçi sınıfının bir parçası haline gelmeyecek midir? O zaman Türkiye işçi sınıfı da aynen bugün AB ülkelerindeki sınıfdaşları gibi emperyalist sömürüden (başta az, daha sonra daha fazla) pay almayacak mıdır? Başlı göğze ermeyecek midir? Bu durumda işçilerin büyük bir heyecanla AB üyeliğini desteklemesinden normal ne vardır? Koç, AB'yi, aynen AB yanlısı liberaller gibi, bir cennet olarak resmetmiştir. Yeryüzünde cennete girmeyi kim istemez ki?

Koç'u bu paradoks ile baş başa bırakalım. Biz, Türkiye'nin AB'ye girmesine sınıf mücadelesi geçerliliğini yitirmiş olduğu için değil, çağımızın en önemli gerçeği olduğundan karşıyız. Emperyalist AB, Türkiye işçi sınıfını, bugün Doğu Avrupalı işçileri kullandığı gibi, Avrupalı sınıf kardeşlerine karşı oynayacağı ve böylece iki tarafın da haklarını tırpanlamada avantaj elde edeceği için karşıyız.

Emperyalist AB, Kürdüyle Türküyle genç işçi ve emekçileri emperyalizmin Ortadoğu ve Orta Asya'daki amaçları uğruna asker olarak kullanmayı planladığı için karşıyız. Türkiye işçi sınıfının emperyalist AB'ye girerek "kurtulması", Ortadoğu'daki ve eski Sovyet cumhuriyetlerindeki sınıf kardeşlerine sırt çevirmek anlamına geldiği için karşıyız.

Emperyalizm çağında liberalizmin karşıtı milliyetçilik değildir. Proletaryanın uluslararası birliğidir, enternasyonalizmdir. Türkiye işçi sınıfı hem Ortadoğu ve eski Sovyet cumhuriyetlerinin işçileriyle, hem de Avrupa proletaryasıyla dayanışma içinde kurtulacaktır.

DİPNOTLAR

1 Koç'un Toplum ve Hekim yazısına referanslar, sayfa numaraları parantez içinde verilerek yapılacaktır.

KAYNAKLAR

İşçi Mücadelesi (2001), Avrupa Birliği: Ezilenlerin Afyonu, Ütopya Kitapevi Yayınları, İstanbul.

Koç, Y. (2005a), "Avrupa Birliği Ülkelerinde Sosyal Güvenlik", Toplum ve Hekim, 20 (2), Mart-Nisan.

Koç, Y. (2005b), Batılı İşçi Sömürüye Ortak, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Mishel, L. vd. (1997), The State of Working America, M.E.Sharpe, Armonk, N.Y..

Savran, S. (2005a), "Avrupa Birleşik Sosyalist Devletleri sloganı üzerine", İşçi Mücadelesi, sayı 16, Ocak-Şubat.

Savran, S. (2005b), "Avrupa Birliği Bütünleşmesi Nereye?", 2004 İktisatçılar Haftası panelinde konuşma, İktisat Dergisi, sayı 457-458, Ocak-Şubat, s. 4-25.